

Leerkrachtenhandleiding

Het boek waar alles in staat (groep 1/2/3)

Inleiding

In Rijksmuseum Boerhaave hebben we een heel groot boek liggen: een boek waar alles in staat! Maar... kan dat eigenlijk wel?

Al heel lang verzamelen mensen allerlei dingen. In de achttiende eeuw - de tijd van de Verlichting - werd de wetenschap steeds belangrijker. Allerlei mensen gingen wetenschappelijke verzamelingen aanleggen. En de wetenschappelijke kennis, die moest met iedereen gedeeld worden! Daarom probeerden filosofen alles in een boek te zetten, een encyclopédie. Dit boek waar alles in staat is het startpunt van een les over verzamelen, over wat een museum nou eigenlijk is én over wetenschap. Het programma duurt anderhalf uur.

Programma in vogelvlucht

A. Introductie (10 min)

Nadat de museumdocent de groep verwelkomt heeft en er een kort introductiegesprek over het museum en de collectie heeft plaatsgevonden, vertrekken we zo snel mogelijk naar een grote vitrine en wandelen eromheen. Wat zou het allemaal zijn? Vervolgens lopen we naar de educatieruimte.

B. Filosofisch gesprek (10 min)

Vanuit wat we net gezien hebben in de vitrine filosoferen we rondom de vraag: *Kan je alles in een boek zetten?* Wat dacht je van de wereld? Past dat in een boek? En de juf of meester? Vervolgens wordt de groep in tweeën gesplitst. Eén groep start met een opdracht in de educatieruimte, de andere groep zal op de museumzalen drie opdrachten gaan uitvoeren. Daarna wordt er gewisseld.

C. Opdracht in de educatieruimte (20 min)

In drie groepjes, elk onder begeleiding van een ouder/verzorger/begeleider, leggen de leerlingen een eigen verzameling aan, onderzoeken de objecten en richten een eigen miniatuurmuseum in.

D. Opdrachten op de museumzalen (20 min)

In drie groepjes, elk onder begeleiding van een ouder/verzorger/begeleider, doen de leerlingen drie opdrachten. Ze gaan in een grote vitrine op zoek naar objecten en leren over shows van vroeger met bliksem, sorteren een verzameling bijzondere stenen in het Grote Stenenboek en spelen een spel met kistjes en kabinetten vol met geordende dieren, planten en mineralen.

E. Afsluiting (10 min) (de overige 20 minuten worden gebruikt voor wissels etc.)

Wanneer de leerlingen alle onderdelen hebben doorlopen verzamelen we ons weer als groep in de educatieruimte. We bespreken kort wat we allemaal hebben gedaan en gezien vandaag. De leerlingen lopen als laatste nog een ronde langs alle ingerichte mini-musea.

Er is de mogelijkheid om na de les in de educatieruimte wat te eten en drinken.

Bezoek aan het museum

- Scholen zijn verplicht vooraf te boeken.
- Er is gelegenheid voor het volledige programma, wanneer u op tijd aanwezig bent.
- **Begeleiding:**
 - Aantal leerlingen per dagdeel: maximaal 36 leerlingen.
 - Leerlingen graag voor aankomst indelen in 6 groepjes.
 - Voor alle 6 groepjes een begeleider vanuit school/ouders meenemen.
 - Van de begeleiders/ouders en de leerkracht wordt een actieve houding verwacht. De leerkracht/de school is verantwoordelijk voor het gedrag van de leerlingen.
 - De begeleiders worden tijdig geïnstrueerd door de museumdocent en uitgerust met een handzame begeleidershandleiding.
- **Museumregels:**
 - Het meenemen van eten of drinken in de tentoonstellingsruimtes is niet toegestaan. Uitzonderingen zijn het museumcafé, de binnentuin en de educatieruimte. In overleg is er na het programma gelegenheid voor een eet/drinkpauze.
 - Begeleiders/ouders mogen in het museum foto's maken zonder hun flits te gebruiken.
 - Tijdens het museumbezoek laten de leerlingen hun jassen en tassen achter in de garderobe of educatieruimte.
 - Leerkrachten en andere begeleiders zijn te allen tijde verantwoordelijk voor het gedrag van de door hen begeleide leerlingen en dienen te allen tijde toezicht te houden op de door hen begeleide leerlingen.

Vorbereidende en verwerkende les

Als voorbereiding kun je met de leerlingen een speciaal voor deze les gemaakt filmpje kijken over hoe het is om Rijksmuseum Boerhaave te bezoeken. Na het bezoek kun je in de klas een museumhoek inrichten. De voorbereidende en verwerkende les kunt u downloaden via de volgende links: [Vorbereiding](#) & [Verwerking](#)

Leerdoelen

De leerlingen...

- maken kennis met de begrippen "museum", "verzamelen", "vitrine" en "encyclopedie".
- verwonderen zich over historische verzamelingen die tentoongesteld worden in het museum: natuurkundige proefjes en instrumenten, een oude encyclopedie en lades, kistjes en kabinetten vol met geordende dieren, planten en mineralen.
- onderzoeken miniatuur-objecten en leggen hieruit hun eigen verzameling aan.
- ontdekken welke keuzes er komen kijken bij het inrichten van een museum.

Aansluiting kerndoelen en aanbodsdoelen

Kerndoelen: 2, 12, 40, 42, 54, 56

Het programma sluit aan bij de leergebieden Nederlands, Oriëntatie op jezelf en de wereld en Kunstzinnige oriëntatie. Meer specifiek:

- Taalbeschouwing
- Mondelinge taalvaardigheid
- De samenleving
- Planten, dieren en de mens
- Besef van tijd
- Verschijnselen uit de natuurkunde en techniek
- Beeldende vormgeving
- Cultureel erfgoed

Zie bijlage voor een uitgebreide beschrijving van de kerndoelen en aanbodsdoelen.

Bijlage

Kerdoelen en Aanbodsdoelen

Het boek waar alles in staat

Hieronder vind je een omschrijving van de kerndoelen en aanbodsdoelen uit de leergebieden Nederlands, Oriëntatie op jezelf en de wereld en Kunstzinnige oriëntatie die aansluiten op het programma *Het boek waar alles in staat*. Bron: <https://www.slo.nl/sectoren/po/kerndoelen/>

Leergebied Nederlands

Kerdoel 2: De leerlingen leren zich naar vorm en inhoud uit te drukken bij het geven en vragen van informatie, het uitbrengen van verslag, het geven van uitleg, het instrueren en bij het discussiëren.

Kerdoel 12: De leerlingen verwerven een adequate woordenschat en strategieën voor het begrijpen van voor hen onbekende woorden. Onder 'woordenschat' vallen ook begrippen die het leerlingen mogelijk maken over taal te denken en te spreken.

Aanbodsdoelen:

Taalbeschouwing

- kennismaken met en gebruiken van taalbegrippen

Mondelinge taalvaardigheid

- deelnemen aan geplande en ongeplande gesprekken
- gebruiken van elementaire gespreksregels
- blijven bij het gespreksonderwerp
- reageren op elkaar, vragen stellen en beantwoorden
- (met hulp) kiezen en productief gebruiken van (nieuwe) woorden tijdens gesprekken
- uitleg over activiteiten en taken begrijpen
- instructies begrijpen
- luisteren naar en begrijpen van:
prentenboeken, verhalen, belevenissen, informatie over concrete onderwerpen, meningen
- vertellen voor vertrouwd publiek:
uitleg geven, een verhaal vertellen of navertellen, vertellen over een gebeurtenis of ervaring
- (nieuwe) woorden kiezen en gebruiken

Leergebied Oriëntatie op jezelf en de wereld

Kerdoel 40: De leerlingen leren in de eigen omgeving veel voorkomende planten en dieren onderscheiden en benoemen en leren hoe ze functioneren in hun leefomgeving.

Kerdoel 42: De leerlingen leren onderzoek doen aan materialen en natuurkundige verschijnselen, zoals licht, geluid, elektriciteit, kracht, magnetisme en temperatuur.

Aanbodsdoelen:

De samenleving

- ontdekken dat een veilige leefomgeving vraagt om hygiënisch, nauwkeurig, veilig en zorgzaam handelen (omgaan met voorwerpen)
- kennismaken met verschillende voorzieningen in de samenleving
- kennismaken van beroepen en bezigheden van volwassenen uit de naaste omgeving en hun werklocatie

Planten, dieren en de mens

- ontmoeten, verwonderen en beseffen van de grote diversiteit aan planten, dieren en schimmels

- ervaren van schoonheid en esthetische waarde van natuur (met planten en dieren)
- waarnemen en verkennen van de omgeving met alle zintuigen
- verkennen van uiterlijke kenmerken van planten en dieren zoals vorm, kleur, bouw en beharing

Tijd

- beseffen van het cyclische karakter van de dagelijkse tijd en het lineaire karakter van historische tijd
- ontwikkelen van een besef van een 'lang geleden'

Verschijselen uit natuurkunde en techniek

- verkennen en benoemen van dingen en verschijnselen in de natuurkunde met karakteristieke eigenschappen als resultaat van: ik zie, ik hoor, ik voel, ik ruik, ik proef
- ontdekken en verwonderen over: elektriciteit
- verkennen en ontdekken van eigenschappen van materialen en stoffen
- maken van een object naar eigen ontwerp (idee en inzicht) met materialen en voorwerpen

Leergebied Kunstzinnige oriëntatie

Kerdoel 54: De leerlingen leren beelden, muziek, taal, spel en beweging te gebruiken, om er gevoelens en ervaringen mee uit te drukken en om er mee te communiceren.

Kerdoel 56: De leerlingen verwerven enige kennis over en krijgen waardering voor aspecten van cultureel erfgoed.

Aanbodsdoelen:

Beeldende vormgeving

- openstellen met alle zintuigen voor beelden binnen een onderwerp uit de belevingswereld zoals mensen en dieren, verhalen en prentenboeken
- betekenis geven aan beelden door gericht te kijken en erover te communiceren met hulp van de leraar
- kennismaken in buitenschoolse situaties met verschillende soorten beeldende vormgeving en kunst
- kennismaken met plekken waar beeldende kunst/vormgeving te zien is
- spelenderwijs onderzoeken binnen de context van een thema/onderwerp van verschillende mogelijkheden van beeldaspecten: vorm, kleur, ruimte, textuur, compositie
- spelenderwijs onderzoeken binnen de context van een thema/onderwerp van verschillende mogelijkheden van materialen en technieken: ruimtelijk construeren
- vormgeven van eigen ideeën en experimenten in beeldende werkstukken

Cultureel erfgoed

- openstellen met alle zintuigen voor erfgoed onderwerpen of voorwerpen uit het autobiografisch verleden of de directe culturele omgeving en belevingswereld
- kennismaken met erfgoed in de omgeving waar deze is te zien
- onderzoeken van een verzameling, verhaal of voorwerp en benoemen wat je ziet, ruikt, hoort, proeft of voelt
- beleven van en fantaseren over de historie van erfgoed (een voorwerp of een verhaal) door er gericht naar te kijken, erover te praten en er vragen over te stellen
- een eigen invulling geven aan erfgoed door verschillende media als woord, beeld, muziek/geluid en beweging
- vertellen over wat er is verbeeld en/of gemaakt, geïnspireerd door cultureel erfgoed
- belangstelling hebben voor wat andere leerlingen hebben verbeeld, verteld of gespeeld over erfgoed